

Overdenking gehouden tijdens de Cantatedienst in de Westerkerk op 28 april 2013

Ds. Fokkelien Oosterwijk

Gemeente,

Wat een gedoe, rond dat koningslied! Nee, ik ga het er niet over hebben. Wie ook maar af en toe iets op de tv heeft gezien en in een krant gelezen, die heeft er inmiddels vast schoon genoeg van, net als ik. Die sluit zich misschien ook van harte aan bij wat Marc-Marie Huijbrechts vrijdagavond zei, in een gesprek met Paul de Leeuw, bij DWDD: "Ik vind het een vreselijk lied, maar nu moeten we erover ophouden en het feest niet bederven. We gaan het gewoon zingen straks en dat is het dan" (of woorden van gelijke strekking).

Maar het is denk ik juist dat "dat is het dan", waar menigeeen niet zo zeker van is en waardoor men op de been komt. De vrees, dat dit koningslied tot in lengte van dagen dé hit zal zijn en blijven. Dat het standaard, steeds weer opnieuw zal worden aangeheven als er iets rond onze nieuwe koning valt te vieren. Daar moet menigeeen toch niet aan denken. Maar ach, er zijn ook hele massa's die het prachtig vinden, dat lied. Wat dat betreft kan onze kersverse koningin tevreden zijn over haar analyse, een paar jaar geleden: dé Nederlander bestaat niet. In elk geval niet als het gaat om het verschijnsel dat "smaak" heet en om wat je "kwaliteit" mag noemen en wat niet. Heel lastig al als het om voedsel gaat, maar nog veel lastiger als het gaat om de uitingen van onze gevoelens, om creativiteit en kunst. Dé Nederlander bestaat niet en waar tot voor kort bepaalde elites die dienst uitmaakten, daar mag ook het gewone volk nu zijn duit in het zakje doen. Je gezien en gewaardeerd voelen: het kost zo weinig maar het brengt zoveel op. Volksgunst, populariteit. We zullen zien waar het toe leidt. En of dat lied een blijvertje is.

Een nieuw lied. Daarover gaat het in de Psalm, waarnaar deze vierde zondag na Pasen is genoemd, Psalm 98. Alsof het zo moest zijn, aan de vooravond van de inhuldiging van onze nieuwe koning. "Zingt voor de Heer een nieuw lied!", zo roept deze Psalm ons op deze zondag, zondag "Cantate" zoals die daarom heet van oudsher: "cantate" is latijn voor "zingt!" Maar ons Westerkerkkoor heeft geen nieuw lied laten schrijven - in allerijl - en op muziek laten zetten. Ze hebben een cantate van Bach ingestudeerd en dat motet van Johann Pachelbel, als bewerking van die Psalm 98.

En daarmee hebben ze zich er niet met een Jantje-van-Leiden vanaf gemaakt, integendeel: dit is een lied, dit is muziek, een cantate, die zich niet zomaar even laat zingen. En die zichzelf als klassieker heeft bewezen door de eeuwen heen. Al kunnen wij met de tekst zo hier en daar wel wat moeite hebben, inmiddels. Daarom eerst iets over die Psalm, daarna iets over de cantate.

In de psalmen van het oude Israël wordt God bezongen als koning. In het geloof, dat Hij ons leven op deze aarde regeert. Toen dat oude volk Israël zelf ook een echte, aardse koning

wilde, vond God dat goed. In nauw overleg met de door hem geroepen profeet werd de eerste koning, Saul, gezalfd en ingehuldigd. Daarna - Saul kon het niet aan, dat koningschap, de verantwoordelijkheid, de macht: hij werd er depressief van - kwam het grote voorbeeld, David, en na hem Salomo. Maar steeds waren het profeten - ook in de eeuwen nadien - die in Gods naam de nieuwe koning herinnerden aan hun ware roeping: koning te zijn namens God.

Een God, die van mensen houdt en hen zijn regels om te leven heeft gegeven. Regels waarin gerechtigheid en vrede de leidraad zijn voor een goed leven voor allen. Leven in solidariteit met wie dat werkelijk nodig hebben. Leven ook uiterst kritisch naar wie dat leven geweld aandoen, er een potje van maken, er slaatjes uit slaan voor eigen gewin en anderen onrecht doen. Leven, dat respect heeft voor al wat leeft. Om het simpele feit dat het leeft, tot leven is gekomen en daarom kostbaar is. De bijbel noemt dat schepping, maar wie niet verder dan de evolutieleer kan komen: ook goed, als het maar om de kostbaarheid blijft gaan van al wat leeft. En dus bescherming behoeft waar nodig.

Als onze nieuwe koning de eed aflegt en niet de gelofte, stelt hij zich dan expliciet onder het koningschap van deze God uit de bijbel?

Als hij zegt "zo waarlijk helpe mij God almachtig", in plaats van "ja, dat beloof ik"? Als hij dat doet, vervreemdt hij zich dan niet van een heel groot deel van ons volk, dat weinig tot niets (meer) heeft met die God van de bijbel en het christelijk geloof?

Dan kun je nog zo populair doen met zo'n koningslied, maar is dat dan niet meer dan volksverlakkerij? "De W van welkom in ons midden, tot welke God je ook moge bidden?", zo zingt dat lied. Bedoelen we daarmee ook Allah hartelijk welkom te heten - wat haast niet anders meer kan in onze huidige samenleving - of ook de god van het geld misschien, de Mammon zoals de bijbel hem noemt?

En als wij Allah ook hartelijk ontvangen in ons midden - en dat doen we, met de mensen die in hem geloven - mag hij dan net zo onder kritiek staan als de God van dat oude Israël, van Jezus Christus? In elk geval als het gaat om wat degenen die in hem geloven soms menen te moeten zeggen en/of doen in zijn naam? Wat belooft onze nieuwe koning echt? Bij de gratie van welke God/god wil hij zijn ambt aanvaarden?

Die cantate van Bach kan ons ook een ietsiepietsie argwanend maken. Dat de overheid daarin zo met die God wordt vereenzelvigd, zo zelfgenoegzaam voorgesteld: "Godlof, het gaat ons goed!" Een God, die de stad en de paleizen beschermt en overal zijn zegen geeft, wie ons besturen, leiden: prima. Maar "zegen, wie gehoorzaam zijn"? Dat kan toch echt niet meer, in onze tijd, al moeten wij op onze beurt ook wel weer lachen om wie bij de inhuldiging van Beatrix zo nodig ongehoorzaam moesten zijn. Geen woning, geen kroning. Grotendeels goed terechtgekomen onderdanen inmiddels, als ik het goed heb begrepen. Well to do, met huizen die er niet om liegen.

Laten we hopen dat onze koning Willem Alexander - die niet als Willem IV naast Berta 38 in de wei wil staan - dit soort ongein bespaard zal blijven op zijn kroningsdag. Dat hij zijn koningschap "bij de gratie Gods" zelf ten diepste mag beleven, zonder dat hij in het hokje wordt geplaatst van "onze koning is lekker Hervormd". Dat hij zijn taak mag aanvaarden in het volle besef, dat de trits Nederland-God-Oranje in het geheel niet meer vanzelfsprekend is. Dat hij daar zelf - net zoals zijn moeder dat zoveel jaren zo indrukwekkend deed - zijn eigen invulling aan moet en mag geven. Met behoud van de diepste waarden waarin het in dat oude geloof om gaat.

Zo waarlijk helpe hem God almachtig, amen.